

ΤΟ ΑΠΟ ΔΑΝΙΑΣ ΑΧΡΙ ΣΜΥΡΝΗΣ
ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ ΜΟΥ

Ἐπειδὴ καὶ οἱ τὰ βόρεια τῆς Εὐρώπης μέρη κατοικοῦν-
τες, φοβοῦνται πολὺ τὴν θερμότητα τῶν μεσημβρινῶν καὶ
ἀνατολικῶν κλιμάτων, διὰ τε τὴν αἰφνήδιον μεταβολὴν
(ἣτις πολλάκις ἐπιφέρει διαφόρους ἀσθενείας καὶ πάθη),
καὶ διὰ τὰ βλαπτικά τοῦ Νότου ζῶφια, διὰ τοῦτο κ' ἐγὼ
ἀπεφάσισα, μετὰ τῆς ἐκ τριῶν ἐφήβων καὶ δύο παίδων
συνίσταμένης οἰκογενείας μου, ν' ἀρχίσω τὸ ταξείδιόν μου
ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα, καὶ νὰ τελειώσω αὐτὸ ἀνέτως,
Θεοῦ εὐδοκοῦντος, ἐντὸς δύο σχεδὸν μηνῶν.

Περὶ τὰς ἀρχὰς λοιπὸν τοῦ παρελθόντος Ὀκτωβρίου
ἐπέβημεν εἰς τὸ τακτικῶς διαπλέον μεταξὺ τῆς μητροπό-
λεως Κοπεγχάγης καὶ τῆς ἐμπορικωτάτης πόλεως τοῦ Δου-
κάτου Σλεσιμβούργου Δανικὸν ἀτμόπλοιον. Διὰ νὰ
φθάσῃ δέ τις διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης εἰς τὴν πρώτην τῆς Γερ-
μανίας χώραν, τὸ Ἀρβοῦργον, πρέπει διὰ θαλάσσης μὲν
νὰ διέλθῃ τεσσαράκοντα περίπου μίλια, διὰ ξηρᾶς δὲ εἴ-
κοσιν. Οἱ παραπλέοντες δὲ, μάλιστα τὸ θέρος, τὰ μέρη
ταῦτα, ἀπαντῶσιν ὠραιότατα θεάματα, δηλαδή πολλάς καὶ
μακρὰς νήσους, αἵτινες φαίνονται ὡς σειραὶ λόφων κεκοσμη-
μένων ἀπὸ δένδρα, ἀπὸ ἀγροῦς σιτοφόρους, καὶ ἀγροκήπια
καὶ ἐκκλησίας. Αἱ Δανικαὶ νῆσοι εἶναι τὸ Ἀρχιπέλαγος
τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης.

Περιηγούμενός τις ὅχι μόνον διὰ νὰ ἴδῃ τὸν κόσμον,
ἀλλὰ διότι ἐπιθυμεῖ νὰ γνωρίσῃ τὰ ἦθῃ καὶ τὰ ἔθιμα τῶν
διαφόρων λαῶν, καὶ ἐκ τούτων, καθὼς καὶ ἐκ τῆς διαφόρου
ἐρησκευτικῆς καὶ πνευματικῆς αὐτῶν καταστάσεως, ν' ἀπο-
λαύσῃ ὅσα συντείνουν εἰς ἀσφαλῆ γνῶσιν καὶ πεῖραν τοῦ
παρελθόντων, καὶ ἐλπίδα στερεάν τοῦ μέλλοντος, ὀφείλει
νὰ ᾔῃ ἐφωδιασμένος μὲ ἀρκετὰς ἱστορικὰς καὶ φιλολογι-
κὰς γνώσεις, νὰ ὁμιλῇ ἑλευθέρως τοῦλάχιστον μίαν, καὶ
νὰ ἐννοῇ ὅπως οὖν καλῶς τρεῖς τῶν ἐπισημοτέρων τῆς Εὐ-
ρώπης γλωσσῶν, ἥτοι τὴν Γερμανικὴν, τὴν Ἀγγλικὴν

καὶ τὴν Γαλλικὴν. Ἐκεῖνος δὲ ἤθελεν εἰσθαι ἄριστος περιηγητὴς εἰς τὴν Εὐρώπην ὅστις ηὐτύχει νὰ γνωρίζῃ ἐντελῶς τὰς γλώσσας ταύτας. Τὰ ἀντικείμενα ὁμῶς τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως εἶναι τοσοῦτον ἐκτεταμένα, ὥστε δὲν εἶναι δυνατόν ὅς τις ἐσπούδασε καμμίαν τῶν κατ' ἐξοχὴν ἐπιστημῶν, ἢ τὴν Θεολογίαν, ἢ τὴν Ἱστορίαν, ἢ τὴν Ἱατρικὴν ἢ τὴν Μαθηματικὴν καὶ Φυσικὴν, νὰ καυχηθῇ ὅτι γνωρίζει ὅλα ταῦτα ἐντελέστατα, καὶ ὅτι εἶναι συγχρόνως καὶ ἄριστος φιλόλογος καὶ Γραμματικός. κτλ.

Τὰ μεταξὺ τῆς Δανίας καὶ Γερμανίας σύνορα συγκροτοῦν τὸ Δουκάτον Ὁλστέϊν, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι, μ' ὅλον ὅτι εἶναι Γερμανοὶ, ὑπόκεινται εἰς τὸν βασιλέα τῆς Δανίας. ὅς τις καὶ καθὼ δούξ αὐτοῦ, συμπεριλαμβάνεται εἰς τὴν Γερμανικὴν συμμαχίαν. Πρὸς νότον τοῦ Δουκάτου τούτου ῥέει ὁ ποταμὸς Ἐλβας, παρὰ τὸν ὁποῖον κεῖνται αἱ μεγάλαι ἐμπορικώταται πόλεις Ἀλτώνα καὶ Ἀμβούργον, ἔχουσαι ὁμοῦ κατοίκους 150,000, καὶ ἡ μὲν πρώτη (ὡς ἀνήκουσα εἰς τὸ Ὁλστέϊν) ὑπόκειται εἰς τὴν Δανίαν, ἡ δὲ ἄλλη, εἶναι μία τῶν αὐτονόμων ἐκείνων τῆς Γερμανίας πόλεων, ἥτις, κατὰ τὸν μεσαιῶνα μάλιστα, πολυάρθριμος οὔσα καὶ ἐνδοξος, καὶ μὲ πολλοὺς διαφόρους ἐμπορικὸς τόπους σχετιζομένη, συνέστησεν ὡς βασιλείαν ἐμπόρων τὴν περιώνυμον ἐκείνην ἐταιρίαν καλουμένην Ἀνσεατικὴν. Τὸ Ἀμβούργον καὶ ἡ Ἀλτώνα ἔχουν τὴν σήμερον τὰ τριτεῖα τῶν ἐμπορικῶν τῆς Εὐρώπης πόλεων, ἐνῷ μόνον τὸ Λονδῖνον καὶ Ἀμστελόδαμον ὑπερβαίνουν αὐτάς. Ὅπου δὲ ὕλικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ φροντίδες ἐπησχόλησαν τοὺς ἐγκατοίκους, φυσικὸν ὅτι ἐκεῖ παρημελήθησαν ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ μόρφωσις τοῦ πνεύματος καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν. Εὐρίσκονται μ' ὅλον τοῦτο εἰς τὸ Ἀμβούργον ὅλαι αἱ εὐκολίαι τοῦ καλῶς ζῆν, καὶ δύναται τις νὰ περάσῃ εἰς αὐτὴν Σαρδαναπαλικῶς, τρώγων καὶ πίνων τὰ ἡδύτερα καὶ νοστιμώτερα φαγητὰ καὶ ποτὰ τοῦ κόσμου. Ἐχει δ' ἡ πόλις αὕτη καὶ δημόσιά τινα καταστήματα, ἐξ ὧν ἡ ἐμπορικὴ λέσχη εἶναι ἐπίσημος, καὶ πολλοὺς μεγαλο-

πρεπεῖς τῶν ἐμπόρων οἴκους. Ὡς πρὸς τὴν Θέσιν δὲ διόλου δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ μετὰ τῆς Κοπεγχάγης, οὐδ' ἔχει πολλὰς ὠραίας πλατείας, μ' ὅλον ὅτι φαίνεται ὅτι τὰ νῦν θέλει λάβει καλητέρας, διότι εἶναι πασίγνωστον ὅτι πρὸ ἐνὸς χρόνου μεγάλη καὶ φοβερὰ ἐπιπέσσασα εἰς αὐτὴν πυρκαϊὰ κατηνάλωσε τὸ τρίτον μέρος της. Ἦτο δὲ τὸ Ἀμβούργον πρὶν ὀχυρὰ πόλις, ἀλλὰ πολλὰ ἐπὶ Ναπολέοντος παθοῦσα, ἔχασε καὶ τὸ ὀχύρωμάτης καὶ τὸ παλαιόν της περιτείχισμα, ὅπερ εἶναι ἤδη εὐάρεστος καὶ τερπνότατος κῆπος, εἰς τὰ περίξ τοῦ ὁποίου γίνεται ὁ συνήθης τῶν κατοίκων περίπατος.

Μόλις διέρχεται τις τὸν βορρᾶν ἢ τὰς Δανικὰς νήσους, καὶ εὐθὺς βλέπει καὶ ἀκούει τὴν διαφορὰν τῶν λαῶν, ἥτοι τῶν Γερμανῶν καὶ Δάνων. Ὁ τρόπος καὶ τὸ πολίτευμα τοῦ βίου, τὸ σχῆμα τῶν οἰκιῶν, τὰ φορέματα, καὶ πρὸ πάντων ἡ γλῶσσα καὶ τὰ ἥθη εἶναι πάντῃ διάφορα, ἥγουν ἕκαστον ἔθνος εἶχε καὶ ἔχει τὰς ἰδίας αὐτοῦ σωματικὰς τε καὶ πνευματικὰς ιδιότητας, αἵτινες καὶ ἰδίως τὸ καταστένουν ἔθνος· καὶ ἡ ἱστορία ἀποκαλεῖ, συμφώνως μὲ τὴν γνώμην μας, τυράννους καὶ καταδιώκτας ἐκείνους ὅσοι εἴτε μὲ τὴν λεοντὴν εἴτε μὲ τὴν ἀλωπεκὴν ἐπροσπάθησαν νὰ ἐξαλείψωσι τὸν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα ἔθνους τινὸς, ἐπιχειρισθέντες τοῦτο διὰ τῆς γλώσσης ἢ μᾶλλον διὰ τῆς θρησκείας, αἵτινα χαρακτηρίζουν τὰ ἔθνη. Ἀθλιος τῶνόντι ὁ λαὸς ὁ μὴ γινώσκων τὴν γλῶσσαν τῶν προγόνων του! Ἀθλιέστερος δὲ ὅστις χαριζόμενος ἢ φοβούμενος τοὺς ἀνθρώπους μεταβάλλει τὴν πίστιν τῶν προπατόρων του!—Ὅλοι ἐν γενεῇ οἱ κάτοικοι τῆς γηγένου σφαίρας ἔχουν ἀπ' ἀρχῆς τὴν αὐτὴν γένεσιν, καὶ εἶναι χρεὸς ἐκάστου νὰ θεωρῇ ὅλους, ἀν καὶ διαφόρους κατὰ τὸ χρῶμα, τὰ ἥθη, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν θρησκείαν, ὡς ἀδελφοὺς καὶ τέκνα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, χωρὶς νὰ καταφρονῇ ἀγερῶχος τὸ φρόνημα κάθενός, ἀλλὰ, καὶ ἂν θέλῃ νὰ τὸ ἀντιπολεμήσῃ μάλιστα, νὰ τὸ κάμῃ μόνον μὲ τὰ ὅπλα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς πειθοῦς. Εἶναι τῶνόντι μωρὸν, κατὰ τὴν γνώμην μου, νὰ ἐλπίζωμεν

ὅτι ὅλοι οἱ τοῦ κόσμου τούτου κάτοικοι δύνανταί ποτε νὰ συμφρονήσωσιν.

Οἱ Γερμανοὶ μετὰ τῶν Σκανδινανῶν εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων τὴν σήμερον κατοίκων τῆς Εὐρώπης, ἐκπλαιεῖς τρεῖς διαμεμερισμένοι φυλὰς, τοὺς Σάξους, δηλαδή, τοὺς Φράγκους, καὶ Σοαβούς, οἵτινες καὶ οὐδὲ ποτε ἠφάνισθησαν, ἂν καὶ ὁ πολιτικὸς διαμοιρασμὸς αὐτῶν ἀνέστρεψε πάντα. Αὗται δὲ αἱ τρεῖς περιώνυμοι τῆς Γερμανίας γενεαὶ ἔχουσι μὲν, ὡς εἰς τὴν Σκανδιναυίαν, τὰς ἰδίας τῶν διαλέκτους, τὴν αὐτὴν γραφομένην ὁμῶς γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν γνωρίζουν ὅλοι ἀπὸ Ἀμβουῦργον πρὸς βορρᾶν μέχρι τῆς Τεργέστης πρὸς νότον, καὶ ἀπὸ τὴν Βιέννην πρὸς ἀνατολὰς ἕως εἰς τὸ Στρασιμβουῦργον πρὸς δυσμὰς. Ἐχουν δ' ὅλοι οἱ Γερμανοὶ, καὶ κατ' ἐξοχὴν οἱ Σάξοι, ἰδίαν πνευματικὴν εὐφυΐαν, καὶ ἀγαποῦν πλειότερον τῶν ἄλλων ἔθνων νὰ ἐρευνῶσι τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων καὶ τὰς αἰτίας τῶν ὄντων. Διὸ καὶ δύνανταί τις νὰ εὔρη εἰς τὴν Γερμανίαν παρὰ πολλοὺς φιλοσόφους, καὶ ἄρκετὰ τῆς φιλοσοφίας συστήματα. Ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν δὲ εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Γερμανοὶ διαμερίζονται εἰς δύο μάλιστα μεγάλας ἐκκλησίας, ἥτοι τὴν τῶν Διαμαρτυρομένων καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὅτι, ὡς πληροφορούμεθα διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τῆς Γερμανίας, τίποτε δὲν ἀνεχαίτισε τοὺς βασιλεῖς καὶ τὸν κλῆρον τῶν διαμαρτυρομένων τῆς Γερμανίας, καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους ἀκόμη τούτους καιροὺς, νὰ πράξωσιν ὅσα κατέκριναν εἰς ἄλλους.

Τὰς παρεκβάσεις ταύτας, ἂν καὶ συντόμους διὰ τὰ στενὰ τῶν ὀρίων, ἔκρινα ἀναγκαίως εἰς τὸν σκοπὸν μου, καὶ ἐλπίζω ν' ἀναπτύξω αὐτὰς ἐπομένως, ἀναφέρων γενικώτερον περὶ τῶν ἡθῶν καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως — Ἡδὴ δὲ ἄς ταξειδεύσωμεν ὀλίγον μακρότερα.

Διατρίψαντες ἕξ ἡμέρας εἰς τὸ Ἀμβουῦργον, καθ' ἃς ἴσχεπτόμεθα μᾶλλον περὶ τοῦ ταξειδίου μας, ἀνεχωρήσαμεν καὶ ἐκεῖθεν διὰ τὸ Βερολίνον, ἐμβάντες εἰς μισθωτὴν ἄμαξαν, ὅπου καὶ ἐφθάσαμεν εἰς διάστημα τεσ·

σάρων ἡμερῶν. Μέχρις οὗ νὰ ἴδωμεν τὴν Μητρόπολιν τῆς Προυσίας, δὲν ἀπηντήσαμεν οὐδὲν ἕτερον ἄξιον λόγου· ἀλλὰ πρέπει μόνον κατὰ χρέος νὰ ἐπαινέσωμεν τοὺς εὐ-θεῖς καὶ ὡραίους δρόμους τοῦ δουκάτου Μεγκλεβούργου καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Προυσίας. Ἡ κατάστασις ὅμως τῶν χωρικῶν φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι καλὴ, καὶ οἱ ἀγροῖ των, ὄντες φυσικὰ ἄκαρποι, συχνάκις ὁμιάζουν μ' ἐρήμους.

Διελθόντες δὲ τὴν μεγάλην ταύτην ἔρημον τρόπον τι-νὰ, ἤλθομεν ἀνεπαισθήτως εἰς Βερολῖνον, ἢ μᾶλλον εἰς τὸν βασιλικὸν κῆπον, τὸν καὶ Φερινὸν ἀνάκτορον, Ἀρλοτ-τερβούργου, καὶ εἰς ἓν δὲ τῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Βρανδερ-βούργου πέντε προαστείων, εἶναι ἡ μητρόπολις τῆς ἐκ τῶν ἐρειπίων πολλῶν δυναστειῶν συλλεγείσης μοναρχίας τῶν Προύσσων. Ἄν ἡ πόλις αὕτη εἶχε τὴν θέσιν τῆς Δρίσ-θης ἢ τῆς Κοπεγχάγης, ἤθελεν εἶσθαι ἡ ὡραιότατη τῶν εἰς ἐμὲ γνωστῶν πόλεων, πλὴν τώρα δύναται νὰ θεωρηθῇ τῆς δευτέρας τάξεως, ἂν καὶ αἱ ἀγυιαί αὐτῆς ἦναι πλατεῖ-αι, ἴσαι, καὶ ἐκ μεγάλων οἰκιῶν κεκοσμημέναι. Μεταξὺ δὲ τῶν πολλῶν αὐτῆς καταστημάτων, τῶν ἐπίσης σχεδὸν εὐ-ρισκομένων κατ' ὅλας τῆς Εὐρώπης τὰς μεγάλας μητρο-πόλεις, ἀξιολωγώτερα εἶναι τὸ Αἰγυπτιακὸν Μουσεῖον καὶ τὸ Πανεπιστήμιον, τὸ μὲν, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀξιοσημειώ-των ἀρχαιοτήτων, τὸ δὲ, διότι εἰς τὰς ἡμέρας μας ἔχει πλειοτέραν τάσιν ὡς πρὸς τὴν Σρησκεῖαν καὶ τὴν φιλοσο-φίαν παρὰ τ' ἄλλα τῶν Διαμαρτυρομένων Πανεπιστήμια. Τοῦτο δὲ λαβὼν ἤδη ἀξίους καὶ περιωνύμους καθηγητάς, ἔσυρε πλῆθος πολὺ μαθητῶν. Ἡ δὲ νέα φιλοσοφικὴ δό-ξα, καλουμένη Ἑγελιανισμός, (ὅστις καὶ τῶνόντι εἶναι νέον τι τοῦ Πανθεϊσμοῦ εἶδος) προῆλθεν ἀπὸ τοῦ Βερολίνου τὸ πανεπιστήμιον. Κεῖται δὲ ἡ μητρόπολις αὕτη παρὰ τὸν μικρὸν ποταμὸν Σπρέον, καὶ ἔχει ἕως 250,000 κατοίκους.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ σχεδίασμα τοῦ ταξειδίου μας ἐπε-θυμοῦσαμεν νὰ φθάσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν γρήγορα εἰς Βιέννην, πλὴν νὰ ἴδωμεν καὶ τὰς μεγαλητέρας πόλεις, διὰ

τοῦτο ἀπεφάσισα νὰ ὑπάγωμεν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἀπὸ τὸ Βερολῖνον εἰς τὴν Λειψίαν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Δρέσδην. Οἱ σιδηρόδρομοι καὶ τὰ ἀτμόπλοια εἶναι τῶντι τὰ θαυμασιώτατα τῆς Ἑκατονταετηρίδος μας ἐφευρήματα, τὰ ὅποια, ἂν καὶ δὲν ἦναι τοσοῦτον λαμπρά ὡς πρὸς τὰ πνευματικὰ προτερήματα, παρέχουσιν ὅμως δόξαν μεγάλην εἰς αὐτὴν διὰ τὴν πρόσδον τῆς Μηχανικῆς καὶ τῶν Μαθηματικῶν. Τὸ ἐπ' ἐμέ, ὁμολογῶ ὅτι δὲν μὲ ἀρέσκουν τοσοῦτον αἱ ἐφευρέσεις τῶν καιρῶν τούτων, αἵτινες φαίνονται ὡς μηδαμινοὶ κόποι τῆς ὕλης, ἀναγκαζούσης τοὺς υἱοὺς ἢ δούλους τῆς νὰ παριστῶσι οἱ αὐτῶν τὴν κουφότητα τῆς ψυχῆς καὶ τῶν στοχασμῶν των. Ἀλλ' ὅταν τις σπεύδῃ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν σκοπὸν του, καλὰ εἶναι καὶ τ' ἀτμόπλοια καὶ οἱ σιδηρόδρομοι, μ' ὅλον ὅτι, τὴν νύκτα μάλιστα, φαίνονται ὡς μηχαναὶ τοῦ ἄδου, συνεχῶς ἀναπέμπουσαι καπνὸν μέλανα, ἄνθρακας καὶ τέφραν πεπυρωμένην. Εἰς ἡμίσειαν ἡμέραν ἐφθάσαμεν εἰς Λειψίαν, καὶ ἐκεῖθεν, μετὰ δύο ἡμέρας, εἰς Δρέσδην ἐντὸς τεσσάρων ὥρων, εἰς τὰς ὁποίας διηνύσαμεν δέκα τρεῖς Γερμανικὰς λεύγας.— Ὅλοι οἱ μεγαλέμποροι ὅχι μόνον τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀνατολῆς, γνωρίζουν καλῶς τὰς τρεῖς πανηγύρεις τῆς Λειψίας. Ἡ πόλις αὕτη τῆς Σαξωνίας ἔχει παλαιὸν πανεπιστήμιον (συστηθὲν τὸ 1408), ὠραῖα οἰκοδομήματα, εὐαρέστους κήπους καὶ κατοίκ. 44,000. Εἶναι δ' ἡ πόλις αὕτη ὡς ἡ πηγὴ τῶν Τυπογραφικῶν καὶ Βιβλιοπωλείων ὅλης τῆς Γερμανίας. Γενικῶς δὲ οὐδὲν ἕτερον ἔθνος εὐρίσκεται ἐνασχολούμενον τοσοῦτον νὰ κάμνῃ βιβλία ὅσον οἱ Γερμανοὶ, καὶ εἶναι ἀξιοθαύμαστος ὁ καθ' ἑξαμηνίαν ἐκδιδόμενος εἰς Λειψίαν κατάλογος τῶν νεοτυπονομένων βιβλίων. Ὅτι δὲ τὰ πλείότερα αὐτῶν εἶναι μηδενὸς λόγου ἄξια, ἢ μετατυπωμένα, ἢ μεταφρασμένα, καὶ ὀλίγα μόνον πρωτότυπα καὶ μετ' ἐπιστασίας ἐκδεδομένα, εὐκόλως βέβαια δύναται νὰ τὸ ἐννοήσῃ ἕκαστος.

(ἀκολουθεῖ)

Ἡ ἐκ Δανίας ***